

Implantatie pacemaker

U ondergaat binnenkort een pacemakerimplantatie op de afdeling Hartkatheterisatie in Rijnstate Arnhem. In deze folder vindt u informatie over deze ingreep.

Rijnstate

**Neem altijd uw
verzekeringsgegevens
en identiteitsbewijs mee!**

Inleiding

Hoe het hart werkt – de normale hartslag

Het hart is een holle spier die het bloed via de bloedvaten door het hele lichaam pompt. Dit doet hij door samen te knijpen. Iedere keer als het hart knijpt, spreken we van een hartslag. Afhankelijk van de inspanning gaat het hart vaker knijpen. De hartslag verandert zo de hele dag door. Het lichaam regelt dat allemaal zelf.

De normale hartslag is per persoon verschillend. In rust zal de hartslag zo tussen de 50-70 slagen per minuut zijn. Bij sporters kan deze hartslag in rust wel 40 slagen per minuut zijn. Vandaar dat het moeilijk is om aan te geven wat een normale hartslag is.

Wanneer de hartslag langzamer dan 50 slagen per minuut is en klachten geeft, wordt aangenomen dat dit een te lage hartslag voor die persoon is. Deze klachten kunnen vermoeidheid, duizeligheid of zelfs een flauwte zijn.

De hartslag wordt elektrisch geregeld. Er ontstaat bij iedere hartslag een vonk boven in het hart (de sinusknoop) en daarna loopt er een elektrisch signaaltje van boven naar beneden door het hart. Dit signaaltje activeert het knijpen. Een lage hartslag kan ontstaan doordat de vonk niet plaatsvindt of doordat het signaaltje in zijn reis van boven naar beneden wordt geblokkeerd. Wanneer deze situatie er min of meer continu is, kan een pacemaker uitkomst bieden.

Wat is een pacemaker?

Een pacemaker is een klein apparaatje met een batterij waaraan zogenaamde pacemakerdraden (leads) worden verbonden. De pacemakerdraden maken op hun beurt weer contact met het hart. De pacemaker houdt de hele dag door de hartfrequentie in de gaten. Het is eigenlijk een soort computertje. Wanneer de hartslag te laag wordt, gaat de pacemaker elektrische pulsjes geven waardoor het hart een normale hartslag krijgt. Hierdoor treden de klachten van een te lage hartslag niet meer op.

Er zijn verschillende soorten pacemakers. Afhankelijk van de onderliggende ziekte kan een pacemaker met één of twee draden worden geïmplant. De pacemaker wordt meestal onder de huid bij uw linker sleutelbeen geïmplant.

De batterij van een pacemaker gaat gemiddeld zo'n tien tot twaalf jaar mee.

Informatie vooraf

Eten en drinken

Voor de pacemakerimplantatie moet u nuchter zijn. U mag zes uur voor uw opname niets meer eten. Tot twee uur voor uw opname mag u nog heldere dranken drinken, zoals water, thee, appelsap of heldere limonade. Daarna mag u ook niets meer drinken. Als het nodig is om na dit moment nog medicijnen in te nemen, dan mag dit met een klein slokje water.

Medicijngebruik

De cardioloog bespreekt met u welke medicijnen u op de dagen voor en op de dag van de implantatie moet innemen. In de oproepbrief vindt u belangrijke informatie over de medicijnen die onder andere met de bloedstolling te maken hebben. Om complicaties te voorkomen is het belangrijk dat u deze brief goed doorleest en de aanwijzingen goed opvolgt.

Diabetes

Omdat u nuchter moet zijn voor de ingreep adviseren wij u, wanneer u insuline gebruikt, om contact op te nemen met uw diabetesverpleegkundige. De verpleegkundige kijkt of het nodig is dat uw insulinedosering wordt aangepast.

Meenemen naar het ziekenhuis:

- identiteitsbewijs en afsprakenkaart;
- de oproepbrief en het volledig ingevulde vragenformulier;
- uw medicijnen voor de komende 24 uur;
- gebruikt u insuline, neem dan uw insulinepen en bloedsuikermeter mee;
- een actuele medicijnlijst. U kunt een overzicht aanvragen bij uw apotheek;
- sokken en ruim zittende kleding;
- nachtkleding en toiletartikelen.

Goed om te weten

Omdat de ingreep onder steriele omstandigheden plaatsvindt, willen wij u vragen de ochtend voor de ingreep te douchen. Draag deze dag geen sieraden, nagellak of make-up. Gebruik ook geen bodylotion. Tijdens de ingreep mag u uw hoortoestel, bril of gebitsprothese blijven dragen.

Op de Dagbehandeling of verpleegafdeling is het niet mogelijk om waardevolle eigendommen veilig op te bergen. Daarom adviseren wij u om deze thuis te laten. Het ziekenhuis kan niet aansprakelijk worden gesteld voor schade, vermissing of diefstal van uw eigendommen.

Bezoek

Op de Dagbehandeling mag u zich voor en na de pacemakerimplantatie laten vergezellen door één volwassen persoon. Het is echter niet toegestaan om op deze afdeling ander bezoek te ontvangen. Wanneer u wordt overgeplaatst naar of verblijft op de verpleegafdeling, geldt de bezoekenregeling van die afdeling. Tijdens uw opname krijgt u eten en drinken. Degene die bij u blijft tijdens de opname krijgt tijdens uw verblijf koffie of thee aangeboden door de voedingsdienst. Maaltijden worden echter alleen aan patiënten verstrekt.

Overmacht

Het kan gebeuren dat het afgesproken tijdstip van de ingreep niet wordt gehaald, bijvoorbeeld door tussenkomst van een spoedgeval of wanneer een ingreep langer duurt dan voorzien. In uitzonderlijke gevallen komt het voor dat een ingreep moet worden uitgesteld naar een andere dag. U wordt dan zo spoedig mogelijk opnieuw ingepland. Het ziekenhuis is niet aansprakelijk voor eventuele financiële gevolgen van dit uitstel.

De pacemakerimplantatie

Voor de ingreep

Voor de ingreep meldt u zich op het afgesproken tijdstip bij de receptie op afdeling A4. U wordt daarna naar de Dagbehandeling van de afdeling Hartkatheterisatie (A41A) of de verpleegafdeling gebracht, waar u zult verblijven.

Voorafgaande aan de pacemakerimplantatie legt de verpleegkundige u de gang van zaken uit. Er wordt een hartfilmpje (ECG) gemaakt, uw bloeddruk wordt gemeten en u krijgt een infuusnaaldje in uw arm. Door dit infuus krijgt u antibiotica toegediend om de kans op een infectie tijdens de pacemakerimplantatie te verkleinen. De verpleegkundige scheert zo nodig de

borst aan de zijde waar de pacemaker wordt geïmplanteerd. Voordat u naar de hartkatheterisatiekamer wordt gebracht, krijgt u een operatiejasje aan.

De ingreep

U wordt u naar de Hartkatheterisatiekamer gebracht waar u wordt ontvangen door het behandelteam. Het team bestaat uit een cardioloog, een pacemakertechicus en twee verpleegkundigen.

U mag plaatsnemen op de onderzoekstafel en wordt aangesloten op diverse apparaten. Zo wordt uw hartritme bewaakt (ECG), krijgt u een band om uw arm om uw bloeddruk te meten en een knijper op een vinger om het zuurstofgehalte in het bloed in de gaten te houden. U krijgt ook een operatiemuts op.

Het operatiegebied wordt gedesinfecteerd en afgedekt met een steriel laken. U krijgt een plaatselijke verdoving waarna de cardioloog een snede van vijf à tien centimeter onder het sleutelbeen maakt. Onder uw huid maakt hij een ruimte waarin later de pacemaker zal worden geplaatst (de pocket). Vervolgens schuift de cardioloog onder röntgendoorlichting via de sleutelbeenader de pacemakerdraden naar de juiste plek in uw hart. Dit kan gepaard gaan met wat hartkloppingen. De punt van een elektrode heeft weerhaakjes of een flinterdun schroefje, waarmee deze aan de binnenzijde van uw hartwand wordt vastgemaakt.

De technicus meet met behulp van een computer of de draden op de juiste plaats in uw hart liggen en stelt de pacemaker in. Hierna plaatst de cardioloog de pacemaker in de ruimte onder uw huid. De huid wordt gehecht met zelfoplossende hechtingen en steriel verbonden.

De implantatie duurt gemiddeld één tot anderhalf uur.

Na de ingreep

Na de ingreep wordt u teruggebracht naar de Dagbehandeling of verpleegafdeling en wordt u aangesloten op een mobiele hartritmemonitor. De eerste uren na de ingreep controleert de verpleegkundige regelmatig uw bloeddruk, hartslag en uw wond. Ook wordt er een hartfilmpje (ECG) gemaakt.

Wordt de pacemaker 's morgens bij u geïmplanteerd, dan mag u wanneer alles naar wens verloopt en na het maken van een longfoto 's middags naar huis.

Wordt de pacemaker 's middags bij u geïmplanteerd, dan blijft u een nacht op de afdeling Hartziekten. De volgende dag wordt er een foto van uw longen gemaakt. Als alles naar wens verloopt, mag u daarna weer naar huis.

U heeft nog een afsluitend gesprek met de verpleegkundige waarin de verpleegkundige u zal informeren over de eerste controleafspraak, de wondverzorging en zo nodig over het herstarten van de antistollingsmedicijnen. Ook krijgt u instructies mee voor thuis.

Zorg dat u vooraf vervoer naar huis geregeld heeft. De behandeling en medicatie kunnen uw rijvaardigheid zodanig beïnvloeden, dat zelf terugrijden per auto of fiets absoluut onverantwoord is. Ook reizen per openbaar vervoer wordt ten zeerste afgeraden.

De wond

De plek waar de pacemaker is ingebracht, kan nog een tijdje gevoelig zijn. U mag hiervoor paracetamol innemen. De wond moet vier dagen droog blijven. U mag daarom vier dagen niet baden of douchen. De hechtingen waarmee de wond is gesloten, lossen vanzelf op.

U krijgt een nieuwe pleister mee naar huis zodat u de oude pleister de dag na de ingreep kunt vervangen. De derde dag na de operatie mag de pleister er definitief af. Wanneer er hechtpleisters op de wond zitten mag u deze ook verwijderen.

Voorzichtig bewegen!

De pacemakerdraden die zijn ingebracht, moeten vastgroeien in uw hart. Dat duurt ongeveer vier weken. Om losraken van de draden te voorkomen, moet u in deze periode voorzichtig zijn met het bewegen van uw arm aan de zijde van de pacemaker .

De eerste dagen na de ingreep is het verstandig dat u zich niet te veel inspant. Het is goed om uw arm aan de geopereerde kant te bewegen, maar beweeg uw arm vier weken niet boven uw schouder. Het is belangrijk dat u geen grote of plotselinge bewegingen maakt met die arm en dat u met die arm niet rekt, strekt, of voor of achter het lichaam steunt. Ook het tillen van dingen zwaarder dan vijf kilogram raden we af.

Controleafspraak

Na de implantatie komt u regelmatig bij de pacemakertechnicus en de cardioloog voor controle. De eerste keer ongeveer veertien dagen na de implantatie, dan weer na twee maanden en vervolgens nog één keer per jaar. Tijdens de controle wordt de werking van uw pacemaker en de batterijconditie gecontroleerd. Dit is mogelijk door een speciaal apparaatje op de huid te plaatsen waar de pacemaker zich bevindt of door draadloos contact te maken met de pacemaker. Dit is geheel pijnloos. Als het nodig is, wordt uw pacemaker anders ingesteld. Tijdens de controle van uw pacemaker wordt uw hartritme doorlopend gevolgd met behulp van een ECG.

Complicaties

Hoewel een pacemakerimplantatie meestal zonder problemen verloopt, willen wij u toch informeren over de mogelijke complicaties die kunnen optreden. De cardioloog heeft dit van tevoren met u besproken. De cardioloog, die de behandeling aanvraagt, weegt de kans op deze complicaties altijd af tegen de voordelen van de behandeling.

Complicaties:

- Ontsteking van de wond en/of ruimte onder de huid waar de pacemaker in ligt.
- Bloeduitstorting bij de wond; deze verdwijnt meestal vanzelf na een paar dagen.
- Klaplong: bij het aanprikken van de ader waar de pacemakerdraden doorheen worden geschoven kan per ongeluk in het longvlies worden geprikt, waardoor een klaplong ontstaat.
- Tamponade: dit is een bloeding in het hartzakje veroorzaakt doordat de draad van de pacemaker door de hartwand heen prikt.
- Hartritmestoornissen door het inbrengen van de pacemakerdraad in de rechter kamer.
- Beschadiging van het bloedvat onder het sleutelbeen.
- Losraken van de pacemakerdraden van de hartwand kort na de operatie.
- Beschadiging van een pacemakerdraad.
- Decubitus op de plaats van de pacemaker: dit is een beschadiging van de huid, die optreedt ten gevolge van de permanente druk van de pacemaker.
- In zeldzame gevallen overlijden.

Leven met een pacemaker

Het leven met een pacemaker is niet veel anders dan het leven zonder. De pacemaker vormt bijna nooit een belemmering om te doen wat u voorheen ook deed. Het is verstandig uw hart niet extra te belasten door roken, overgewicht en gebrek aan lichaamsbeweging. Hoewel u een veelzijdig en actief leven kunt leiden, zijn er dingen waar u rekening mee moet houden.

Centrale landelijke pacemakerregistratie

De gegevens van uw pacemaker, uw persoonlijke gegevens, uw ziektegeschiedenis, de implantatiedatum en het ziekenhuis, worden vastgelegd bij de Dutch ICD and Pacemaker Registry (DIPR). Dit landelijke registratiesysteem is bij de wet verplicht en wordt uitgevoerd door de Nederlandse vereniging voor Cardiologie (NVVC).

U krijgt van uw pacemakertechnicus een pacemakerpaspoort.

Autorijden

Wettelijk gezien zijn er geen restricties wat betreft het besturen van een personenauto na een pacemakerimplantatie. Voor personenauto's (rijbewijzen van de categorieën A1, A2, A, B en B+E) is het niet nodig om bij het CBR te melden dat u een pacemaker heeft. Wanneer u beroepschauffeur bent van een vrachtwagen of bus (rijbewijzen van de categorieën C, C1, C+E, C1+E, D, D1, D+E en D1+E), dan moet een onafhankelijk medisch specialist met kennis en ervaring op dit gebied eerst een rapport opstellen. Deze specialist wordt door het CBR aangewezen.

Uw cardioloog heeft een voorlichtende, adviserende en begeleidende rol ten aanzien van uw rijgeschiktheid. Het kan daarom zijn dat uw cardioloog u op basis van uw gezondheid een ander advies zal geven dan hierboven staat beschreven.

Wij adviseren u met uw cardioloog te bespreken wanneer u na de implantatie weer mag autorijden.

Sport

In principe is het mogelijk om met een pacemaker te wandelen, te fietsen en te sporten. Alleen bij contactsporten zoals vechtsporten en balsporten is er een kleine kans dat een harde klap of trap op de plek waar de pacemaker zit, schade veroorzaakt aan de pacemaker. Sportduiken met een pacemaker wordt afgeraden.

Elektrische en magnetische apparaten

Hoewel pacemakers beschermd zijn tegen invloeden van buitenaf, kunnen hele sterke elektrische of magnetische apparaten de werking van een pacemaker beïnvloeden.

- Huishoudelijke apparaten, zoals de magnetron of elektrische oven, geven geen problemen.
- Veiligheidspoortjes en bodyscans op vliegvelden of in winkels zijn veilig, maar blijf er niet onder staan en loop rustig door. Het is mogelijk dat een poortje reageert op de metalen delen van de pacemaker. Daarom is het verstandig om altijd uw pacemakerpaspoort bij u te dragen. Wanneer het alarm afgaat, kunt u deze tonen.
- Vermijd MRI-scanners. Sommige pacemakers kunnen wel door een MRI, maar we raden u aan geen risico te nemen. Het is belangrijk dat u elke behandelend (tand)arts of therapeut inlicht over uw pacemaker, zodat ze bepaalde apparaten bij u uit de buurt kunnen houden.
- Mobiele telefoons. Wij raden u aan bij het gebruik de telefoon vast te houden aan de kant waar de pacemaker niet zit. Doe de telefoon ook niet in het borstzakje van uw overhemd aan de kant waar de pacemaker zit.

Op vakantie

Wij raden u aan om uw pacemakerpaspoort mee te nemen op vakantie en deze bij u te dragen. Op deze pas staat alles over uw pacemaker, ook in het Engels.

Vrijen

Een hartaandoening en het krijgen van een pacemaker is een ingrijpende gebeurtenis voor u en uw partner. Dat is niet altijd gemakkelijk. Hierdoor kan voor u beiden seks een bron van bezorgdheid worden. Dit is niet nodig. Wanneer u en uw partner er weer aan toe zijn, kunt u weer vrijen. Dit is niet gevaarlijk voor uw hart.

Seksueel functioneren is afhankelijk van de lichamelijke en emotionele conditie. Hoewel uw pacemaker bij zal dragen aan uw lichamelijke conditie, betekent het niet dat het meteen ook emotioneel beter met u gaat. Het duurt even voor u alles weer kunt en durft. Praat met uw partner over uw gevoelens. Neem de tijd om samen het vertrouwen weer terug te krijgen.

Gevoelens rond seksualiteit – angst, schaamte, verdriet, boosheid- kunt u beter niet onderdrukken. Bespreek het in ieder geval met uw partner en eventueel met uw huisarts of cardioloog.

Zwangerschap

Een zwangerschap hoeft met een pacemaker geen specifieke problemen op te leveren. Tijdens de zwangerschap en het baren wordt er geen ander ritme van uw hart gevraagd dan ervoor of erna. Bespreek een eventuele kinderwens met uw cardioloog.

Verzekeringen

Voor het afsluiten van een basisverzekering voor ziektekosten mag het dragen van een pacemaker niets uitmaken. De basisverzekering is voor iedereen gelijk en wordt door de overheid bepaald.

Voor aanvullende ziektekostenverzekeringen geldt uw pacemaker als een extra gezondheidsrisico. De zorgverzekeraar mag u van deze verzekering uitsluiten of een hogere premie vragen.

Uw pacemaker kan problemen opleveren bij een levensverzekering of het aanvragen van een hypotheek. Voor de verzekeringsmaatschappij of de bank betekent uw pacemaker dat u een hartkwaal heeft en dus een verhoogd

gezondheidsrisico. U mag ook niet verzwijgen dat u een pacemaker heeft, want dan kan de maatschappij achteraf een vergoeding of uitkering weigeren, ook als hetgeen er gebeurd is, niets met uw hartprobleem te maken heeft.

Werkhervatting

Wanneer u uw werk kunt hervatten, hangt af van vele factoren en verschilt per persoon. Na de ingreep kunt u dit, als dit van toepassing is, met uw cardioloog bespreken. Uiteindelijk bepaalt uw bedrijfsarts wanneer u uw werk weer kunt hervatten.

Op grond van uw pacemaker mag de bedrijfsarts u niet arbeidsongeschikt verklaren, zelfs niet gedeeltelijk. In sommige bedrijfstakken kan apparatuur met elektrische of magnetische velden, gevaar voor uw pacemaker opleveren. Dit kan zo zijn bij onder andere apparatuur met zware transformatoren. Bespreek met uw cardioloog en pacemakertechnicus wat voor u een veilige afstand is.

Wanneer u bij sollicitaties merkt dat mensen terughoudend zijn vanwege uw pacemaker, stel dan voor dat zij contact opnemen met uw cardioloog. Die kan eventuele zorgen of twijfels wegnemen.

Overlijden

Als de drager van een pacemaker overlijdt, blijft de pacemaker zijn werk doen, maar het hart reageert niet meer. De pacemaker moet voor de crematie of begrafenis uit het lichaam worden verwijderd. Dit is wettelijk verplicht. Dit hoeft niet meteen na het overlijden te gebeuren.

Als de drager in het ziekenhuis overlijdt, wordt de pacemaker in het mortuarium verwijderd. Als de drager thuis overlijdt, haalt de begrafenisondernemer de pacemaker uit het lichaam.

Psychische en sociale gevolgen

Wat doet de pacemaker met u? Sommige mensen kunnen er onzeker en angstig van worden. Anderen hebben hier minder of geen last van. Maak ruimte voor uw emoties en deel ze met uw partner of naasten. Dit kan enorm opluchten. Steun van partner, familie of vrienden is heel belangrijk. Mensen willen u graag helpen, maar vinden het soms moeilijk om er zelf over te beginnen.

Als u er niet uit komt door te praten met familie of vrienden over uw gevoelens bij de pacemaker, kunt u ook contact opnemen met uw specialist, verpleegkundige of huisarts. U kunt ook terecht bij de Hart&Vaatgroep. Deze patiëntenvereniging van en voor mensen met een hart- of vaatziekte geeft extra informatie en adviezen op het gebied van leefstijl, zorgt voor lotgenotencontact en komt op voor uw belangen.

Contact:

De Hart & Vaatgroep van en voor mensen met een hart- of vaatziekte.

Telefoonnummer: 088-1111600

Email: www.hartenvaatgroep.nl

Tot slot

Als u na het lezen van deze folder nog vragen heeft, kunt u bellen met het secretariaat van de afdeling Hartkatheterisatie, telefoonnummer 088 - 005 6568.

Meer informatie over Rijnstate, de verschillende onderzoeken en behandelingen en over de afdeling Hartkatheterisatie kunt u vinden op onze website www.rijnstate.nl/hartkatheterisatie.

Wij wensen u een prettig verblijf in ons ziekenhuis.

Bij Rijnstate kunt u telefonisch en voor de meeste specialismen via www.rijnstate.nl uw afspraak maken.

Rijnstate,
uw ziekenhuis in de
regio Arnhem, Rheden
en De Liemers.

 @rijnstate

 facebook.com/rijnstate

Rijnstate

Postbus 9555

6800 TA Arnhem

T 088 - 005 8888

E info@rijnstate.nl

www.rijnstate.nl